

LA INDÚSTRIA A L'HORTA SUD: ENTRE LA RENOVACIÓ I LA CRISI

ISIDRE ANTUÑANO MARURI¹

1. INTRODUCCIÓ

L'economia de l'Horta Sud ha tingut des dels anys seixanta del segle passat un elevat component industrial. Aquest component, però, ha experimentat grans canvis al llarg de les darreres dècades, i a hores d'ara lluita per tal de mantenir el seu paper dintre d'unes indústries valenciana, espanyola i europea cada vegada més sotmeses als canvis derivats de la globalització internacional.

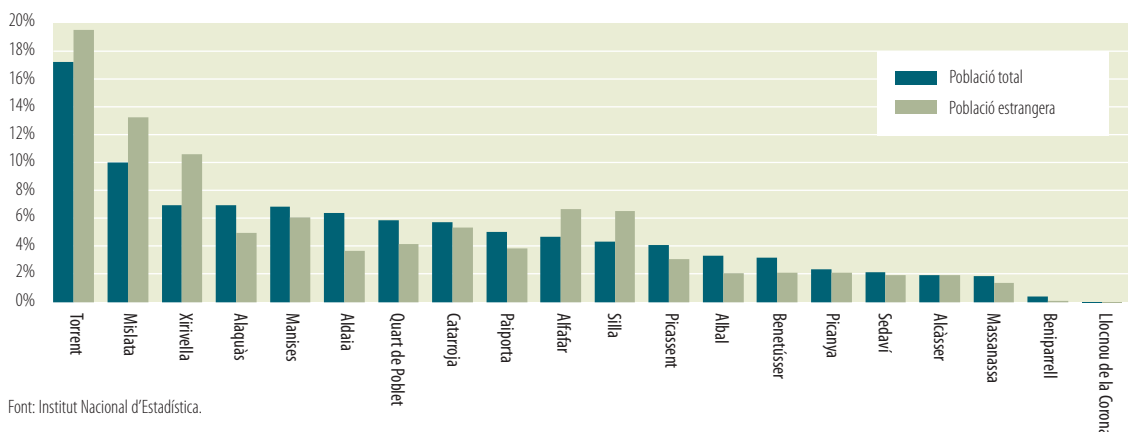
Amb més de quatre-centes trenta-un mil persones empadronades a 1 de gener de 2006, els municipis de l'Horta Sud sumen el 17,5% de la població de la província de València. A la comarca hi ha un total de 8.603 activitats industrials, incloses les constructors, el que significa un 20,3% de les activitats industrials totals de la província; i si no comptem les activitats de la construcció, la comarca arriba al 26,3% de la província. Malauradament, la comarca també destaca quant a l'atur industrial, que arriba al 26% de la desocupació provincial; encara que el bon comportament de l'ocupació en el conjunt de l'economia comarcal és un factor d'atracció de treballadors i treballadores de nacionalitat estrangera, que encara se situen més de dos punts percentuals per davall de la mitjana de la província.

Població total i població estrangera als municipis de l'Horta Sud, a 1 de gener de 2006

	Població total	Població estrangera	% Població estrangera
Alaquàs	30.104	1.513	5,03
Albal	14.505	630	4,34
Alcàsser	8.505	595	7
Aldaia	27.704	1.116	4,03
Alfàfar	20.322	2.033	10
Benetússer	13.940	640	4,59
Beniparrell	1.810	35	1,93
Catarroja	24.916	1.624	6,52
Quart de Poblet	25.430	1.262	4,96
Xirivella	30.123	3.217	10,68
Llocnou de la Corona	102	15	14,71
Manises	29.717	1.844	6,21
Massanassa	8.127	422	5,19
Mislata	43.363	4.027	9,29
Païporta	21.846	1.169	5,35
Picanya	10.278	642	6,25
Picassent	17.848	945	5,29
Sedaví	9.344	596	6,38
Silla	18.756	1.983	10,57
Torrent	74.616	5.925	7,94
Total Horta Sud	431.356	30.233	7,01
Total València	2.463.592	231.084	9,38

Font: Institut Nacional d'Estadística.

Distribució de la població total i estrangera als municipis de l'Horta Sud. 2006

Font: Institut Nacional d'Estadística.

¹ Professor titular d'Economia Aplicada de la Universitat de València. Agraïsc a Àngel Soler l'ajuda proporcionada per a documentar aquest estudi, i a Víctor Fuentes els seus detallats comentaris.

L'epígraf 2 d'aquest treball presenta una anàlisi de l'evolució del nombre de les activitats industrials, els índexs industrials i la quota de mercat a l'Horta Sud, amb un detall municipal. La inversió industrial registrada a la comarca s'estudia a l'epígraf 3, que presenta tant les dades més recents corresponent a l'any 2006 com una breu comparació amb l'any 2000, que permet comprovar la intensitat de la caiguda absoluta i relativa de la inversió industrial registrada a la comarca. L'epígraf 4 comenta els principals indicadors disponibles quant a l'existència

i importància dels polígons industrials a l'Horta Sud, en el seu context provincial i de la Comunitat Valenciana; i l'epígraf 6 aporta algunes dades relatives a la desocupació industrial a la comarca. El context general de les polítiques industrials europees, espanyola i valenciana en què es desenvolupa la indústria de l'Horta Sud és comentat a l'epígraf 7, mentre que a l'epígraf 8 s'efectuen algunes consideracions sobre les necessitats específiques de l'Horta Sud quant a la política industrial. Finalment, a l'epígraf 9 se presenten unes breus conclusions.

2. ACTIVITATS INDUSTRIALS, ÍNDEX INDUSTRIAL I QUOTA DE MERCAT

Per tal de caracteritzar l'evolució recent de l'activitat industrial a la comarca de l'Horta Sud, partirem de tres indicadors directes de l'activitat, disponibles a escala municipal, com són el nombre d'activitats industrials (és a dir, d'establiments industrials), l'índex industrial i l'índex d'activitat econòmica de cada municipi².

Activitats industrials a l'Horta Sud. 2005

	Activitats industrials (indústria i construcció)	Activitats industrials (indústria)	Construcció
Alaquàs	662	437	225
Aldaia	744	511	233
Albal	372	259	113
Alcàsser	229	129	100
Alfafar	293	145	148
Benetússer	248	134	114
Beniparrell	364	323	41
Catarroja	563	304	259
Manises	772	536	236
Massanassa	248	154	94
Mislata	470	161	309
Païporta	416	221	195
Picanya	153	76	77
Picassent	367	170	197
Quart de Poblet	610	379	231
Sedaví	206	121	85
Silla	454	311	143
Torrent	1.044	533	511
Xirivella	388	206	182
Horta Sud	8.603	5.110	3.493
Província de València	42.373	19.441	22.932

Font: La Caixa.

Índex industrial i índex d'activitat econòmica dels municipis de l'Horta Sud. 2004

	Índex industrial	Índex d'activitat econòmica
Alaquàs	55	44
Aldaia	155	80
Albal	39	24
Alcàsser	27	15
Alfafar	13	23
Benetússer	10	16
Beniparrell	65	46
Catarroja	48	47
Manises	68	59
Massanassa	20	16
Mislata	32	45
Païporta	34	25
Picanya	23	19
Picassent	43	30
Quart de Poblet	191	78
Sedaví	14	16
Silla	85	44
Torrent	64	64
Xirivella	29	35
Horta Sud	1.015	726
Província de València	5.391	5.207

Font: La Caixa.

El nombre d'activitats o establiments industrials s'arrellega de les dades del padró de l'impost d'activitats econòmiques, IAE, a 1 de gener de 2005; mentre que l'índex industrial i l'índex d'activitat econòmica de cada municipi mesura el pes de cada un d'ells considerat respecte a un valor de 100.000 punts per a tot el territori espanyol, en funció de la recaptació de l'IAE per les activitats industrials o per les activitats totals, segons cada cas.

2 Dades publicades anualment per l'Anuari Econòmic d'Espanya de La Caixa. La font no proporciona dades per a Lloc nou de la Corona, degut a la seua petita dimensió.

Dons bé, la comarca de l'Horta Sud ha pujat de les 7.442 activitats industrials de l'any 2000 a les 8.603 de l'any 2005. Representa un apreciable augment del 15%, encara que per davall de l'augment del 19,2% que va experimentar la mateixa variable a la província de València. Clar que, en les xifres anteriors trobem barrejades les empreses industrials pròpiament dites amb les empreses de la construcció,³ i són aquestes les que pugen en major

mesura. En efecte, el nombre d'empreses de la construcció passa a l'Horta Sud de 2.485 a 3.493 entre 2000 i 2005, amb un augment del 40,5% que és prou més elevat que l'augment del 33,5% al conjunt de la província de València. Per la seua banda, les empreses industrials pròpiament dites, o de caràcter transformador, passen de 4.957 a 5.110, pujant solament un 3,1%, per davall de la pujada del 5,9% a la província.

Taxa de variació de les activitats industrials a l'Horta Sud, 2000-2005

	Activitats industrials (indústria i construcció)	Activitats industrials (indústria)	Construcció
Alaquàs	23,05	11,76	53,06
Aldaia	10,88	-1,16	51,3
Albal	9,09	2,78	26,97
Alcàsser	30,86	15,18	58,73
Alfàfar	13,13	-10,49	52,58
Benetússer	6,9	-15,72	56,16
Beniparrell	20,93	22,81	7,89
Catarroja	24,01	7,42	51,46
Manises	10,13	-2,01	53,25
Massanassa	16,43	4,05	44,62
Mislata	20,51	-11,54	48,56
Paiporta	16,53	1,38	40,29
Picanya	-1,92	-1,3	-2,53
Picassent	25,68	18,06	33,11
Quart de Poblet	14,88	2,16	44,38
Sedaví	4,04	-11,68	39,34
Silla	16,41	9,12	36,19
Torrent	14,85	3,9	29,04
Xirivella	16,17	5,1	31,88
Horta Sud	15,6	3,09	40,56
Província de València	19,22	5,86	33,5

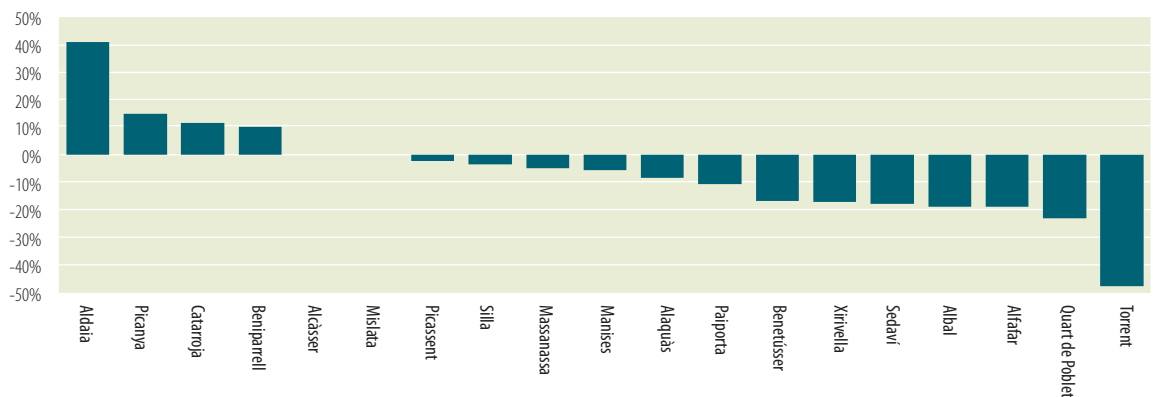
Font: La Caixa.

Taxa de variació dels índexs industrials i de l'activitat econòmica de l'Horta Sud, 1999-2004

	Índex industrial	Índex d'activitat econòmica
Alaquàs	-8,33	-6,38
Aldaia	40,91	25,00
Albal	-18,75	-20,00
Alcàsser	0,00	0,00
Alfàfar	-18,75	-8,00
Benetússer	-16,67	-20,00
Beniparrell	10,17	70,37
Catarroja	11,63	6,82
Manises	-5,56	-3,28
Massanassa	-4,76	-11,11
Mislata	0,00	-13,46
Paiporta	-10,53	-19,35
Picanya	15,00	0,00
Picassent	-2,27	-3,23
Quart de Poblet	-22,98	-34,45
Sedaví	-17,65	-11,11
Silla	-3,41	-12,00
Torrent	-47,54	-44,35
Xirivella	-17,14	-20,45
Horta Sud	-8,72	-12,53
Província de València	0,15	-7,46

Font: La Caixa.

Taxa de variació de l'índex industrial als municipis de l'Horta Sud, 1999-2004

Font: La Caixa.

3 Trobem ací des de les empreses constructores d'edificis fins a les empreses de reformes a la llar, fontaneria, etc.

L'Horta Sud representa encara en 2005 un 26,3% de les activitats industrials en sentit estricte de la província de València, tot i que l'any 2000 n'era un poc més, el 27%. El procés de desindustrialització de la comarca és un poc més ràpid que en el total provincial, encara que no significativament diferent.

A escala municipal, trobem un descens significatiu del nombre d'activitats (o establiments) industrials transformadors, entre 2000 i 2005, a Benetússer (-15,7%), Sedaquí (-11,7%), Mislata (-11,5), i Alfafar (-10,5). En sentit contrari, l'augment és significatiu a Beniparrell (22,8%), Picassent (18,1), Alcàsser (15,2%) i Alaquàs (11,8%).

El nombre dels establiments del sector de la construcció puja amb força en pràcticament tota la comarca, amb la notable excepció de Picanya (-2,5%), i del modest 7,9% d'augment en Beniparrell. Set municipis veuen augmentar el nombre d'activitats del sector en més d'un 50% en el període, corresponent a Alaquàs, Aldaia, Alcàsser, Alfafar, Benetússer, Catarroja i Manises. L'índex industrial, en funció de la recaptació de l'Impost d'Activitats Econòmiques, reflecteix indirectament i de manera aproximada la repercussió financera (vendes, beneficis, etc.) de l'activitat industrial. La comarca de l'Horta Sud suposava 1.112 punts en 1999, sobre els 100.000 de tota Espanya, i baixà a

1.054 en 2001 i a 1.015 en 2004 (no es disposa encara de dades comparatives municipals més recents). La reducció del 8,7% de l'índex a aquesta comarca contrasta amb la lleugera pujada del 0,1% a la província de València, la qual cosa indica que, almenys a partir d'aquest indicador, la indústria de l'Horta Sud ha perdut part de la seua competitivitat enfront d'altres comarques valencianes.

En efecte, l'índex industrial de l'Horta Sud explica en 2004 el 18,8% del provincial, quan en 1999 era el 20,6%. Igual com observàvem en estudiar els establiments industrial, la intensitat dels descens no és molt gran, encara que la direcció del procés resulta palesa. Ara bé, els diferents municipis de la comarca evolucionen també de manera diferent quant al seu índex industrial. Aldaia, Picanya, Catarroja i Beniparrell el milloren clarament, amb pujades respectives del 41%, 15%, 11% i 10%. Altrament, les davallades més intenses de l'índex es donen a Torrent (-47%), Quart (-23%) i Albal i Alfafar (19%), respectivament). Ací juguen el seu paper les diferències intermunicipals quant a la localització dels diferents subsectors industrials, l'evolució de la demanda dirigida a cada subsector i, com és normal, l'augment o no dels polígons industrials de cada municipi i del seu grau d'ocupació.

3. LA INVERSIÓ INDUSTRIAL REGISTRADA

La inversió industrial registrada (és a dir, que es comunica als serveis administratius de les autoritats industrials) va arribar en 2006 a l'Horta Sud⁴ a 16.439,40 milers d'euros, la qual cosa significa tan sols un 4,8% de la inversió industrial registrada a la província de València i un 3% del total de la Comunitat Valenciana.

Inversió industrial registrada a l'Horta Sud, la província de València i la Comunitat Valenciana. 2006

	Horta Sud	València província	Comunitat Valenciana
Inversió (milers d'euros)	16.439,40	343.991,80	554.327,10
Potència instal·lada (Kw)	7.113	42.839	111.956
Nombre d'empreses	56	221	454
Llocs de treball creats	363	1.636	3.760

Font: Conselleria d'Empresa, Universitat i Ciència, i elaboració pròpia.

⁴ La Conselleria distingeix l'Horta Nord, l'Horta Oest i l'Horta Sud, a més a més de València. Per a adequar-nos a la definició de l'Horta Sud habitual, i que consta dels municipis citats al Quadre 1, hem sumat les dades de la Conselleria corresponents a l'Horta Oest (que inclou també Paterna) i l'Horta Sud.

Quant al nombre d'establiments (empreses) que inverteixen en 2006, la situació millora per a la comarca: 56 establiments, és a dir, més del 25% de les 221 empreses inversores a escala provincial, i un 12,3% del total de 454 empreses inversores de la Comunitat Valenciana. La creació directa de llocs de treball a la comarca que la inversió industrial registrada suposa en 2006 és modesta, i no arriba a vint llocs per municipi. La distribució de la inversió industrial registrada entre els diferents subsectors mostra, en primer lloc, l'elevada especialització de la comarca de l'Horta Sud en la fusta, els mobles de fusta i la química, amb una presència notable també de la indústria alimentària. Destaca el fet que els sis subsectors citats al Quadre anterior proporcionen més del 90% de la inversió registrada a la comarca, molt per damunt del 15,7% que representen en el conjunt de la província.

La creació directa de llocs de treball a la comarca que la inversió industrial registrada suposa en 2006 és modesta, i no arriba a vint llocs per municipi.

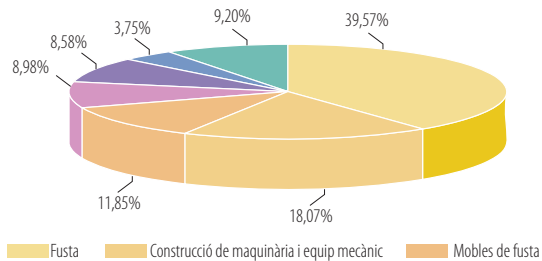
Inversió registrada per principals subsectors industrials. 2006. Milers d'euros

	L'Horta Sud	València província	(%) L'Horta Sud/València
Fusta	6.505,00	9.483,60	68,59
Construcció de maquinària i equip mecànic	2.970,90	21.223,50	14,00
Mobles de fusta	1.948,80	4.596,40	42,40
Química	1.476,40	2.738,90	53,90
Alimentació	1.410,00	4.850,00	29,07
Fabricació de productes metàl·lics	615,8	11.079,10	5,56
Suma dels sectors anteriors	14.926,90	53.971,50	27,66
Inversió industrial registrada total	16.439,40	343.991,80	4,78

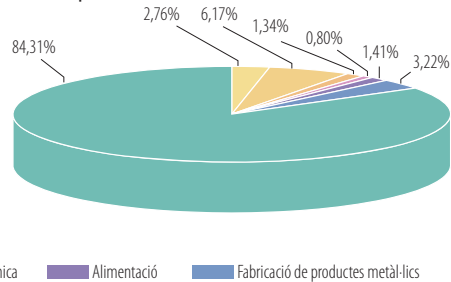
Font: Conselleria d'Empresa, Universitat i Ciència, i elaboració pròpia.

Inversió registrada per principals subsectors industrials. Horta Sud i València província. 2006.

Horta Sud

València província

Font: Conselleria d'Empresa, Universitat i Ciència, i elaboració pròpia.

És normal que als espais geogràfics més petits (com ara la comarca respecte de la província) la concentració sectorial de la inversió siga major. Tot i això, una concentració tan elevada ens indica una baixa competitivitat comarcal en la resta dels subsectors (n'hi ha vint-i-cinc en les estadístiques de la Conselleria, dels quals dinou no tenen més que una representació mínima, si és que la tenen, en la inversió de l'Horta Sud en 2006). Les dades anteriors mostren, en conjunt, que la centralitat industrial que fa anys va caracteritzar la comarca dins la Comunitat Valenciana ja no es dona en la mateixa mesura;⁵ i, a més a més, les característiques tècniques d'aquestes inversions plantegen alguns interrogants. Així, la inversió per establiment és a l'Horta Sud molt més reduïda que la mitjana, fet que indica

que els nous projectes (o l'ampliació dels ja existents) no tenen massa capacitat d'arrossegar la resta de l'economia; i l'ocupació creada per la nova inversió en la mitjana dels establiments és menor que a València ciutat i a la Comunitat valenciana.

Característiques principals de la inversió industrial registrada a l'Horta Sud. 2006

	Inversió per establiment (milers euros)	Ocupació creada per establiment	Inversió per ocupació (milers euros)
Horta Sud	293,6	6,5	45,3
València (prov.)	1556,5	7,4	210,0
Comunitat Valenciana	1221,0	8,3	147,4

Font: Conselleria d'Empresa, Universitat i Ciència, i elaboració pròpia.

⁵ És clar que les estadístiques són molt elàstiques: si restem a la inversió registrada en 2006 a la província de València una inversió excepcional de 222 milions d'euros, corresponent a la Ford i, per tant, a la Ribera Baixa, el percentatge de l'Horta Sud sobre el nou total provincial puja al 13,5%.

L'any 2000 la comarca encara registrava un 17,2% de la inversió industrial de la província de València, i un 8,8% de la Comunitat Valenciana, enfront del 4,8% i 3% en 2006

En conseqüència, la inversió financera per cada lloc de treball creat en la indústria de l'Horta Sud és molt baixa: es tracta, en la mitjana dels casos, de llocs de treball prou precaris, amb una sostenibilitat presumiblement baixa a termini mitjà i llarg, i molt dependents de la conjuntura de creixement general del país. En la mateixa línia apunta el fet que la potència elèctrica mitjana instal·lada per un establiment industrial de l'Horta és de 127 KW, un 35% menor que a la província i poc més que el 50% de la dimensió mitjana a la Comunitat Valenciana.

Si fem la vista enrere, trobem que l'any 2000 la comarca encara registrava un 17,2% de la inversió industrial de la província de València, i un 8,8% de la Comunitat Valenciana, enfront del 4,8% i 3% en 2006 que hem vist abans. Podem comprovar que la minva del pes industrial registrada a l'Horta Sud és la conseqüència de la reducció del nombre d'empreses inversores, i la causa que la creació d'ocupació esdevinguera molt reduïda. Aquests dos comportaments són també negatius a escala provincial i de la Comunitat valenciana, encara que amb una intensitat prou menor.

Inversió industrial registrada. Horta Sud, província de València i Comunitat Valenciana. 2000

	Horta Sud	València província	Comunitat Valenciana
Inversió (milers d'euros)	47.250,1	274.032,3	535.733,5
Potència instal·lada (Kw)	25.930	103.787	224.861
Nombre d'empreses	279	908	1.762
Llocs de treball creats	1.720	6.104	10.947

Font: Conselleria d'Empresa, Universitat i Ciència, i elaboració pròpia.

Des del punt de vista de les característiques dels projectes d'inversió industrial, ja en l'any 2000 els projectes de la comarca eren més barats com a mitjana que a València i a la Comunitat, encara que les diferències no eren tan acusades, com no ho eren tampoc quant a l'ocupació creada per cada projecte i quant a la inversió mitjana per ocupació. Els anys transcorreguts des d'aleshores han aprofundit la feblesa comparativa de la inversió dels establiments industrials a l'Horta, de manera que les expectatives cap als propers anys no semblen gens favorables.

Característiques principals de la inversió industrial registrada a l'Horta Sud. 2000

	Inversió per establiment (milers euros)	Ocupació creada per establiment	Inversió per ocupació (milers euros)
Horta Sud	169,4	6,2	27,5
València (prov.)	301,8	6,7	44,9
Comunitat Valenciana	304,0	6,2	48,9

Font: Conselleria d'Empresa, Universitat i Ciència, i elaboració pròpia.

Davant la pèrdua de dinamisme industrial de l'Horta Sud, es produeix un desplaçament de la inversió registrada a la província de València cap a les comarques de la Ribera Baixa (degut a un macroprojecte de Ford), València ciutat, el Camp de Túria, i, en menor mesura, els Serrans i la Plana d'Utiel-Requena. Entre els factors d'aquest desplaçament destaquen la millora de les comunicacions a algunes d'aquestes comarques i la seua oferta de terrenys industrials a bon preu. Amb l'Horta Sud, un grup de comarques pateixen la davallada de la inversió industrial a la província de València, destacant en aquest sentit el Camp de Morvedre, la Foia de Bunyol, la Ribera Alta i la Safor.

Inversió registrada a les comarques de la Comunitat Valenciana, 2001 i 2006. Milers d'euros, i percentatges

	2000	%	2006	%
El Comtat	11.699,40	2,29	1.163,70	0,21
L'Alcoià	23.037,60	4,50	9.814,70	1,77
L'Alt Vinalopó	638,1	0,12	6.239,70	1,13
El Vinalopó Mitjà	9.124,80	1,78	9.752,00	1,76
La Marina Alta	2.203,80	0,43	4.015,50	0,72
La Marina Baixa	1.659,60	0,32	718,2	0,13
L'Alacantí	19.240,20	3,76	57.223,00	10,32
El Baix Vinalopó	14.468,40	2,83	4.077,40	0,74
El Baix Segura	5.570,40	1,09	21.719,10	3,92
Total Alacant	87.642,30	17,14	114.723,30	20,70
Els Ports	79,2	0,02	378,2	0,07
L'Alt Maestrat	36,6	0,01	5.099,40	0,92
El Baix Maestrat	7.155,60	1,40	4.684,80	0,85
L'Alcalatén	29.326,80	5,73	3.795,40	0,68
La Plana Alta	48.426,00	9,47	29.398,10	5,30
La Plana Baixa	80.403,60	15,72	50.295,60	9,07
L'Alt Palància	2.034,60	0,40	1.961,70	0,35
L'Alt Millars	409,2	0,08	0	-
Total Castelló	167.871,60	32,83	95.613,20	17,25
El Racó d'Ademús	557,4	0,11	0	-
Els Serrans	2.479,80	0,48	8.635,50	1,56
El Camp de Túria	1.185,00	0,23	24.788,20	4,47
El Camp de Morvedre	11.472,00	2,24	640,8	0,12
L'Horta Nord	22.721,40	4,44	3.889,10	0,70
L'Horta Sud	47.170,20	9,22	16.439,10	2,97
València	5.946,60	1,16	34.965,40	6,31
La Plana d'Utiel-Requena	778,5	0,15	5.390,80	0,97
La Foya de Bunyol	23.541,60	4,60	3.111,20	0,56
La Vall de Cofrents-Aiora	681	0,13	0	-
La Ribera Alta	36.557,40	7,15	4.525,20	0,82
La Ribera Baixa	25.558,20	5,00	232.312,30	41,91
La Canal de Navarrés	4.802,40	0,94	190,3	0,03
La Costera	10.654,80	2,08	780,2	0,14
La Vall d'Albaida	18.700,80	3,66	3.276,40	0,59
La Safor	43.075,80	8,42	5.047,10	0,91
Total València	255.882,90	50,04	343.991,60	62,06
Total C. V.	511.396,80	100,00	554.328,30	100,00

Font: Conselleria d'Empresa, Universitat i Investigació.

Inversió industrial registrada. Horta Sud, província de València i Comunitat Valenciana. 2000

Font: Conselleria d'Empresa, Universitat i Investigació.

4. ELS POLÍGONS INDUSTRIALS

Les activitats industrials es produeixen en un elevat percentatge al si dels diferents polígons industrials⁶ que l'ordenació urbanística preveu amb més o menys temps i èxit; encara que hi ha també, és clar, activitats industrials que se desenvolupen al nucli urbà, i altres que tenen lloc disseminades al terme municipal. De totes elles, les que es duen a terme als polígons industrials tenen un particular interès, per les necessi-

tats logístiques que representen, els efectes indirectes que unes activitats tenen sobre altres, la importància dels llocs de treball que mantenen, etc. Amb dades de 2006, l'empresa pública SEPIVA⁷ ha identificat un total de 69 polígons industrials a l'Horta Sud, que són un 10,45% dels polígons industrials de la Comunitat Valenciana i l'11,85% de la seua superfície.

6 Un polígon industrial és una unitat urbanística constituïda per una superfície delimitada de terreny, amb objectius de valoració cadastral, ordenació urbana, planificació econòmica, etc.

7 SEPIVA (2006): Mapa del Sòl Industrial de la Comunitat Valenciana.

Polígons industrials a l'Horta Sud. 2006

	Nombre de polígons	Metres quadrats	%
Alaquàs	5	1.170.969	5,25
Albal	4	827.663	3,71
Alcàsser	2	909.732	4,08
Aldaia	9	4.181.969	18,76
Alfàfar	2	434.569	1,95
Benetússer	1	40.296	0,18
Beniparrell	11	1.221.713	5,48
Catarroja	1	924.336	4,15
Manises	6	1.318.098	5,91
Massanassa	1	813.474	3,65
Mislata	1	100.054	0,45
Païporta	3	828.904	3,72
Picanya	4	480.024	2,15
Picassent	1	1.645.635	7,38
Quart de Poblet	9	2.951.503	13,24
Sedaví	1	245.441	1,10
Silla	3	1.963.407	8,81
Torrent	1	1.501.697	6,74
Xirivella	4	731.491	3,28
Total Horta Sud	69	22.290.975	100,00
Total C. V.	660	188.175.825	-
L'Horta Sud / C. V. (%)	10,45	11,85	-

Font: SEPIVA

La creació de polígons industrials ha estat considerable a l'Horta Sud darrerament. Si comparem les dades de SEPIVA per a 2006 amb les del cens de polígons de 2003-2004,⁸ trobem que a l'Horta Sud s'han creat vint-i-cinc nous polígons (de nova creació o redefinició dels existents). Hi destaquen els casos de Beniparrell amb set polígons nous, Aldaia amb quatre, Alaquàs amb tres, i Picanya i Xirivella cada un amb dos polígons nous. Al contrari, n'han desaparegut tres -a Catarroja, Massanassa i Torrent- que prèviament no comptaven ja, segons la font citada, sinó amb una empresa cada un.

La grandària mitjana dels polígons de l'Horta és major que la del total de la Comunitat Valenciana. Destaca en particular a la comarca un grup de dotze polígons que superen cadascun d'ells el mig milió de metres quadrats, i que sumen 11,7 milions de metres, més de la meitat del 69 polígons comarcals en conjunt. Es tracta dels polígons del Bòvalar a Alaquàs, Sector IV a Albal, Àrea Industrial Bonaire, Les Encreüllades i Carretera Pla de Quart, a Aldaia; Inva i Pata del Cid a Quart de Poblet; Quatre Camins a Silla així com els polígons individuals de Catarroja, Massanassa, Picassent i Torrent.

És ben cert que la mera dimensió d'un polígon no assegura la seua importància, que es basa a més a més en el grau d'ocupació de la superfície disponible, el nombre d'empreses que resideixen en ells, l'ocupació directa i indirecta que generen, etc.

Respecte del nombre d'empreses, la darrera informació publicada, referida als anys 2003-2004, s'arregla als Quadres 13 i 14. Es comprova que els polígons industrials de l'Horta tenen una mitjana d'empreses prou més alta (42,3 empreses, un 24,9% més) que els polígons totals de la província de València (31,5 empreses), la qual cosa abunda en el caràcter estratègic de l'Horta en matèria industrial.⁹

Polígons industrials i empreses. Província de València i Horta Sud. 2003-2004.

	Polígons industrials	Empreses	Empreses per polígon industrial
Total de l'Horta Sud	65	2.747	42,3
Resta de València	236	7.439	31,5
Total Província de València	301	10.186	33,8
% de l'Horta respecte de València	21,6	27	124,9

Nota: la font inclou les empreses industrials del nucli urbà i les disseminades com un polígon més a cada municipi, que se suma als polígons pròpiament dits.

Fuente: Gilusan, i elaboració pròpia

Empreses localitzades en polígons industrials de l'Horta Sud, per municipis. 2003-2004

	Nombre de polígons	Nombre d'empreses	Empreses per polígon
Alaquàs	3	175	58,3
Albal	4	135	33,7
Alcàsser	3	101	33,7
Aldaia	6	247	41,1
Alfàfar	2	47	23,5
Benetússer	1	53	53,0
Beniparrell	5	147	29,4
Catarroja	3	149	49,7
Manises	5	236	47,2
Massanassa	3	111	37,0
Mislata	1	80	80,0
Païporta	4	139	34,7
Picanya	3	66	22,0
Picassent	3	95	31,7
Quart de Poblet	7	367	52,4
Sedaví	2	74	37,0
Silla	4	160	40,0
Torrent	3	237	79,0
Xirivella	3	128	42,7
Total Horta Sud	65	2.747	100,0

Font: Gilusan, i elaboració pròpia.

⁸ GILUSAN (2004): *Guía de empresas y polígonos industriales. Comunidad Valenciana*. Editorial Gilusan, Madrid.

⁹ Tot i que no hi ha disponible una distribució sectorial de les empreses, una part pertanyen al transport, la distribució i els serveis a les empreses industrials.

Destaquen pel seu considerable nombre d'empreses un grapat d'àrees industrials, onze en total, amb 80 empreses o més cadascuna. El grup està encapçalat pel polígon Mas del Jutge, de Torrent, amb 149 empreses quan es va publicar la informació, seguit dels del Coscollar a Aldaia, Bovalar a Alaquàs, el Barri del Crist a

Quart, els polígons de l'Aeroport i de la Cova a Manises, Pare Llansol a Mislata, i els identificats genèricament com a corresponents a Beniparrell, Catarroja, Massanassa i Quart. Precisament, aquests onze polígons més destacats absorbeixen un total de 1.114 empreses, el 40,6% del total.

5. EL FACTOR HUMÀ

La població ocupada a l'Horta Sud mostra una distribució sectorial significativament diferent de la del conjunt de la província de València, atès que la població ocupada en la indústria (sense construcció) és en la mitjana dels municipis de la comarca uns deu punts per damunt del 22,13% de participació provincial.¹⁰ Òbviament, la majoria de la gent de la comarca treballa ja en el sector serveis, encara que en menor proporció que en altres comarques valencianes.

Destaquen en el percentatge d'ocupació industrial de l'Horta Sud municipis com ara Silla, amb un 39,65%, i Aldaia, amb un 36,83%. Tan sols Mislata i Picanya, amb menys del 23% de la seua població ocupada a la indústria, se semblen un tant a la mitjana provincial.

Els demandants d'ocupació aturats eren a l'Horta Sud, en febrer de 2007, un total de 20.062, dels quals un 62,04% eren dones. La desocupació a la comarca era el 20,70% del total de la província de València, encara que arribava al 26% de l'atur industrial provincial.

L'anàlisi de la desocupació a l'Horta Sud ens indica que es tracta d'una població aturada en general més jove, procedent d'ocupacions menys qualificades, i amb menors nivells d'estudis que l'atur provincial. Les més de mil persones aturades a la comarca i que pertanyen

a la indústria i la construcció són, tanmateix, doblades per les pràcticament dotze mil persones aturades als serveis a l'Horta Sud, com correspon a l'estructura de l'ocupació que hem comentat abans.

Les persones aturades de la comarca amb menys de 35 anys són el 45,5% del total, enfront del 42,3% a la província; entre els grups de treballadors de les manufactures, operadors de maquinària i treballadors no qualificats sumen el 55,5% de l'atur comarcal, enfront del 48,2% de la província; i un 75,4% tenen com a màxim el títol de graduat escolar o equivalent, enfront del un 71% a la província.

Persones demandants d'ocupació, aturades, per gènere. Febrer 2007

	Dones	Homes	Total demandants
Alaquàs	944	542	1.486
Albal	402	221	623
Alcàsser	213	112	325
Aldaia	919	531	1.450
Alfafar	530	409	939
Benetússer	372	274	646
Beniparrell	43	20	63
Catarroja	687	420	1.107
Quart de Poblet	749	420	1.169
Xirivella	931	532	1.463
Lloc Nou de la Corona	3	2	5
Manises	831	507	1.338
Massanassa	197	145	342
Mislata	1.350	757	2.107
Paiporta	616	393	1.009
Picanya	228	149	377
Picassent	470	276	746
Sedaví	226	165	391
Silla	530	361	891
Torrent	2.207	1.378	3.585
Total Horta Sud	12.448	7.614	20.062
Total València	59.377	37.562	96.939

Font: Servef

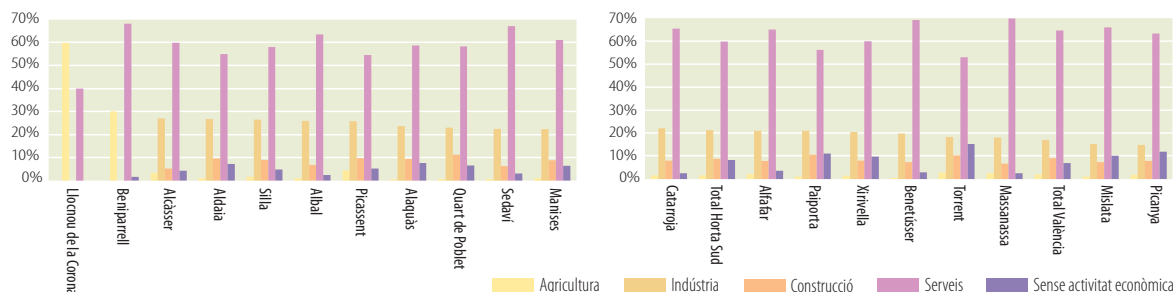
¹⁰ Xifres del Cens de Població de 2001, publicades en 2004. Encara són un punt de referència per al moment present, a l'espera d'informació pública més actualitzada.

Demandants d'ocupació, aturats, per municipis i sectors. Febrer 2007

	Agricultura	Indústria	Construcció	Serveis	Sense activitat econòmica	Total
Alaquàs	8	352	139	873	114	1.486
Albal	7	162	43	396	15	623
Alcàsser	11	88	17	195	14	325
Aldaia	16	389	140	799	106	1.450
Alfara	21	198	74	611	35	939
Benetússer	4	128	48	447	19	646
Beniparrell	0	19	0	43	1	63
Catarroja	18	245	90	725	29	1.107
Quart de Poblet	9	269	132	682	77	1.169
Xirivella	22	301	118	878	144	1.463
Llocnou de la Corona	0	3	0	2	0	5
Manises	15	299	119	819	86	1.338
Massanassa	9	62	23	239	9	342
Mislata	23	322	156	1.392	214	2.107
Païporta	11	212	107	567	112	1.009
Picanya	7	56	30	239	45	377
Picassent	33	193	73	408	39	746
Sedaví	3	88	25	263	12	391
Silla	14	236	80	518	43	891
Torrent	102	658	373	1.903	549	3.585
Total Horta Sud	333	4.280	1.787	11.999	1.663	20.062
Total València	1.994	16.467	8.871	62.763	6.844	96.939

Font: SERVEF

Distribució dels demandants d'ocupació, aturats, per municipis i sectors. Febrer de 2007

6. EL CONTEXT DE LA POLÍTICA INDUSTRIAL A L'HORTA SUD: LES POLÍTIQUES ESPANYOLA I VALENCIANA

La creació entre 2005 i 2006 de huit observatoris industrials és el tret més remarcable de la política industrial recent a Espanya, des del punt de vista dels interessos sectorials de la comarca de l'Horta Sud. Es tracta dels observatoris relatius al següents sectors: fabricació de béns d'equipament; electrònica, tecnologies de la informació i telecomunicacions; tèxtil i confecció; química; fusta; metall; fabricació d'automòbils i camions, i fabricació d'equipaments i components de l'automoció. Cada observatori és una associació de l'administració (Ministeris d'Indústria i de Treball), les principals organitzacions representatives de les empreses i dels treballadors, i l'associació representativa de les entitats d'innovació i tecnologia.

Com a aspectes més positius de la creació dels observatoris, cal destacar la seua obertura als agents socials i l'enfocament en la potenciació de la capacitat productiva, el foment de l'exportació, la consolidació de les inversions i l'ocupació, o l'adaptació a les noves condicions actuals de la competència internacional. Ara bé, fins al moment actual s'han creat només huit observatoris, quan la descomposició per subsectors de la indústria arriba fins a vint-i-cinc subsectors.

Pràcticament al mateix temps que el Ministeri d'Indústria, la Conselleria d'Empresa, Universitat i Ciència de la Generalitat Valenciana ha impulsat des de 2005 l'elaboració d'un bon grapat dels anomenats Plans de

Competitivitat Empresarial¹¹. Un Pla tipus perfila en primer lloc les característiques principals de cada subsector, defineix les seues dificultats, o "punts crítics" més importants, i proposa diferents àrees i mesures d'actuació pública i privada. S'han elaborat fins ara a la Comunitat Valenciana un total de quinze plans relatius al sectors anomenats "tradicionals" (entre ells, la fusta i el moble, el metall, el transport i la logística, etc.), i altres sis referents a sectors "emergents" o més recents, com ara l'aqüicultura, l'audiovisual, les energies renovables, etc.

Per il·lustrar l'abast dels plans de competitivitat podem triar el del sector de la fusta i el moble, per la seua importància a la comarca de l'Horta¹². Aquest pla proposa cinc àrees d'actuació: desenvolupament empresarial, formació i capital humà empresarial, innovació i enfortiment del sistema d'I+D, cooperació i, finalment,

suport a empreses i emprenedors. Les àrees anteriors se desenvolupen mitjançant una trentena de mesures concretes, referides al període 2005-2007, en què qual se preveu la implantació integral dels plans.

De l'enfocament industrial de la Conselleria d'Empresa de la Generalitat Valenciana podem destacar l'anàlisi desagregada per subsectors, que permet apropar-se més a la realitat empresarial i laboral de cadascun d'ells, i la transparència que suposa la publicació de tots els informes en la pàgina web de la Conselleria. Entre les limitacions dels Plans podem assenyalar-ne dos: la manca d'informació sobre els recursos financers i els convenis amb altres administracions, que segons la normativa són els primers objectius a assolir per part de l'Oficina per a la Gestió, i el fet que no s'han creat fins ara les estructures participatives adients amb els agents socials dels diferents sectors.

11 L'Oficina per a la Gestió dels Plans Empresarials fou creada per l'Ordre de 29 de juliol de 2005, de la Conselleria d'Empresa, Universitat i Ciència.

12 Segons la Federació Empresarial de la Fusta i el Moble de la Comunitat Valenciana (FEVAMA), aquesta comunitat és la zona on es concentra el 26% de la fabricació nacional, amb un 22% de l'ocupació i el 23% de la xifra de negocis.

7. UNA POLÍTICA INDUSTRIAL ADAPTADA A LES NECESSITATS DE L'HORTA SUD

La modernització de les àrees industrials de l'Horta implica les seues deficiències funcionals i una gestió industrial més propera al desenvolupament productiu, mediambiental i social dels municipis de la comarca.

Entre les deficiències funcionals, la Federació de Polígons Empresarials de la Comunitat Valenciana (que té la seu a Alaquàs) posa l'accent en mesures com ara les millores en la urbanització, clavegueres, accessos, tractament de residus, connexions telemàtiques, transport públic, serveis de guarderies, plans de seguretat, etc.: "el 36% dels polígons no es troba totalment urbanitzats, la xarxa de clavegueram no es troba completa en el 20% dels polígons i tres de cada quatre no disposen d'àrees recreatives, instal·lacions esportives o centres socials cap, i d'ells disposa d'escola infantil. Quant a serveis públics, tan sols el 5% disposa de transport públic adequat, la meitat no té servei de correus complet i en el 73% no hi ha serveis financers. En l'apartat de gestió de residus, una de cada tres zones industrials no

té servei de neteja i manteniment, el 40% no disposa de recollida de residus industrials i la meitat té manca d'una recollida de residus sòlids urbans completa. Finalment, el dèficit en seguretat també és visible, tan sols un 11% dels polígons són vigilats i un de cada quatre no té xarxa contra incendis"¹³.

Per altra banda, resulta poc comprensible que a l'Horta Sud no estiga ubicat cap ni un dels principals instruments de política industrial de la Generalitat Valenciana: Impiva, Sepiva, catorze Instituts Tecnològics (alguns d'ells amb les seues delegacions i unitats tècniques situades en altres municipis), quatre Centres Europeus d'Empresa i Innovació, un grapat de parcs tecnològics, científics i de proveïdors... No cap té la seu a la comarca, o almenys alguna delegació d'importància. Alguna cosa falla quan la principal comarca industrial de la Comunitat Valenciana no és alhora l'altaveu de la política industrial, tant estatal com sobretot autonòmica, a partir de les experiències i necessitats dels sectors més significatius a l'Horta Sud.

13 FEPEVAL (2007): "Los polígonos industriales, los grandes olvidados"; www.fepeval.com, gener.

L'escassa visibilitat que la problemàtica industrial de l'Horta Sud té en el conjunt de la Comunitat Valenciana pot tenir a veure, en part, amb un insuficient esforç organitzatiu i representatiu intern a la mateixa comarca. Les organitzacions comarcals per a la política industrial són prou nombroses i en alguns casos ben antigues; com ara, sense pretendre relacionar-les totes, l'Associació Comarcal d'Empresaris, amb seu a Alaquàs; la Federació de la Fusta i el Moble, Fevama, amb seu a Beniparrrell; el Club de Gerents de Torrent; les experiències cooperativistes industrials de la comarca; els distints sindicats comarcals; l'activitat de les agències de desenvolupament local; els serveis específics dels ajuntaments i de la Mancomunitat de l'Horta Sud... Tal vegada cal preguntar-se si no seria útil disposar d'eines comarcals comunes de discussió i proposta, continuant la tasca que la Fundació Caixa Torrent va encetar en 1998.¹⁴

14 Fundació Caixa Torrent (1998): *L'Horta Sud en el horitzó del 2015*. Les propostes en matèria industrial s'arreglen a les pàgines 145 a 147.

8. CONCLUSIONS

L'Horta Sud és una comarca amb un pes industrial important (representa en 2006 el 26,3% dels establiments industrial de la província de València). Ara bé, el creixement industrials en els darrers anys ha estat molt feble quant al nombre d'establiments, i negatiu respecte del total espanyol quant als índexs industrial i de l'activitat econòmica general, basats a la recaptació per l'Impost d'Activitats Econòmiques. La situació varia segons municipis, de manera que Aldaia, Picanya, Catarroja i Beniparrrell milloren la seua situació relativa, en tant que Alfafar, Quart de Poblet i Torrent, entre altres, la veuen empitjorar en major mesura. La inversió industrial registrada a la comarca, un indicador prou volàtil encara que imprescindible per tal d'avaluar la situació més recent, ens indica una forta davallada del pes de la comarca, tant respecte de la inversió en valors absoluts com en termes relatius respecte d'altres comarques valencianes. Els polígons industrials de la comarca són nombrosos, relativament amplis i amb un nombre d'empreses per polígon superior a la mitjana de la província; però, la captació de noves inversions i d'inversions d'ampliació és francament millorable.

Localització de les institucions de la política industrial de la Comunitat Valenciana. Maig 2007

Institució	Sector	Localització de la seu	Delegacions i Unitats Tècniques
Impiva	No correspon	València	Alacant; Castelló
Sepiva	No correspon	València	Alacant; Castelló
Aidico	Construcció	Paterna	Novelda
Aidima	Fusta i moble	Paterna	Benicarló
Aido	Òptica	Paterna	Sevilla
Aiju	Joguets	Ibri	-
Aimme	Metall mecànica	Paterna	Paterna
Aimplas	Plàstic	Paterna	-
Ainia	Agroalimentària	Paterna	Alacant; Barcelona; Madrid; Sevilla; Vigo
Aitex	Tèxtil	Alcoi	Crevillent; Ontinyent; Galícia; València
IBV	Biomecànica	València	-
Inescoop	Sabata	Elda	Aragó; Almansa; Balears; Elx; la Rioja; la Vall d'Uixó; Villena. Concert amb Toledo.
Aice-ITC	Ceràmica	Castelló	-
ITE	Electricitat	Paterna	València
ITENE	Envasos i embalatges	Godella	-
ITI	Informàtica	València	-
CEEIs	No correspon	Alcoi; Castelló; Elx; València	-
Fundació Valenciana de la Qualitat	No correspon	València	-
Centre d'Artesania	No correspon	València	-

Font: Impiva, i elaboració pròpia.

L'ocupació de la població comarcal depèn molt de la conjuntura industrial. La comarca absorbeix el 26% de l'atur provincial industrial; i l'atur de la comarca és proporcionalment més jove, amb un nivell menor d'estudis i ocupat en llocs de menor qualificació que el de la província de València.

Entre les possibles vies d'actuació per tal de revifar l'entramat industrial de l'Horta Sud, cal assenyalar mesures de qualificació de l'oferta de polígons industrials, de formació professional dels treballadors i treballadores, d'infraestructures de comunicació, d'ordenació urbana, etc., que ací no podem sinó indicar en termes generals.

En particular, pareix molt convenient reforçar l'autoorganització comarcal en defensa de la seua indústria, a partir de la varietat d'organitzacions socials i sectorials disponibles. Tan sols a partir dels coneixements i de les experiències locals concretes és possible articular una estratègia industrial solvent a termini mitjà i llarg, sense la qual la decadència industrial de la comarca pot aprofundir-se en un futur ben pròxim.